

tel nélkül ingyenesek). Fekvő beteg volt összesen: 1052, ezek között zsidó 547, keresztény 505. 640 ingyenes: 336 zsidó, 304 keresztény. ...A pesti zsidó hitközség pár hét múlva... negyvenezer (40 000) koronát fog szétosztani keresztény tanítók között. Egyetlenegy sem kaphat kevesebbet kétszáz (200) koronánál és aki egyszer megkapja, megkapja egész életén át minden esztendőben... egy idegen zsidóasszony alapítványából sok szegény keresztény iparos alapítja meg existenciáját minden esztendőben. Csak a múlt évben vagy százhuszezer (120 000) koronát adott ki az alapítványi kuratórium részben kamatnélküli kölcsönökre, részben segélyezés

gyanánt és ez az összeg jó harmad részben szegény keresztények kezeibe került.”

54. 1901-ben a PIH tényleges szükséglete 1 146 768 korona volt. 1902-re 1 137 142 koronát állapítottak meg. Nagy összegeket költöttek kórházakra, iskolákra és különböző szociális segélyekre. A Chevra Kadisa is sok pénzt emésztett föl. Helysükre miatt csak még egy megjegyzés: 1903-ban a főváros tanácsa 40 000 koronáról 60 000-re emelte fel részvételét. Az 1904. költségvetési évre 1 269 258 koronát szánt.

55. *Feladatok. Egyenlőség*, 1892. nov. 11., 3–5. old.

Pomogáts Béla

EGY POLGÁR BUDAPESTEN ÉS AZ IRODALOMBAN

KOMLÓS ALADÁRRÓL

A NYUGAT VONZÁSÁBAN

Komlós Aladár elveit és ízlését a *Nyugat* hőskorának eszményei és eredményei formálták. Nem lehet csodálkozni azon, hogy a két világháború között, a kor igájába hajtván, a bomlás mocsarában ifjúságának nemes eszményeihez és felismeréséhez ra-

gaszkodott: nemcsak nosztalgikusan, hanem mindig erős tudatossággal, sőt elméleti megalapozottsággal.

Így vált a *Nyugat* szellemének és esztétikájának hirdetőjévé, noha az örökölt elveket és esztétikát ő is átfogalmazta a kor új követelményei szerint. Hiszen életének javát már nem a modern magyar irodalom (és a hazai polgárosodás) „aranykorában” töltötte, hanem azokban a zaklatott évtizedekben – 1919 és 1945 között, majd 1948 után –, midőn áldozatokat is vállalva kellett védelmezni a kulturális modernizáció hatalmas eredményeit és veszélyeztetett eszményeit.

Életművének tenge-lyébe a *Nyugat* irodalmi „forradalmának”, főként a modern magyar lírának vizsgálata került. „Ennek az új lírának a születése idején – emlékezett – egy-egy új

vers olvastára oly borzongás remegett át rajtunk, mintha akkor tanultuk volna a nyelvet: kifejezési lehetőségét olyan élményeknek, amelyek addig névtelenül és vakon heverték tudatunk mélyeiben.” E korai versélmények alakították ki azokat az elveket, amelyeket az irodalom természetéről, hivatásáról és sajátosságairól vallott. Az irodalmat laikus vallásnak fogta fel, az emberi üdvösség eszközeként és lehetőségének. „Az új líra – írta – az objektíve nem igazolható, de

szubjektíve mégis továbbélő nagy vágnak, az élet isteni teljességére való vágnak a teremténye, azé a vágyé, amely ebben a korban vallássá nem, mindössze csak művésztetté tudott sűrűsödni.” A művészet, az irodalom e körülménytől nyeri totalitását és autonómiáját. Az emberi létezés valamennyi szféráját – az egyéniséget és a közösséget, az értelmet és az ösztönt, a „végső kérdéseket” és a konkrét erkölcsi, társadalmi törvényeket – össze kell foglalnia, magába kell olvasztania, mint egykor a vallásnak. Másrészt önálló létet kell kapnia: autonómiát, hogy megfelelően sajátos

Komlós Aladár / MIELŐTT ELMEGYEK

Mielőtt elmegyek, meg kell köszönnöm, hogy idehoztak erre az érdekes, szép földre. Annál inkább, mert az a hír járja, hogy rövidesen felrobbantják és elpusztítják az egészet, úgy hogy szinte az utolsó pillanatban sikerült még idejűtnöm. S még hozzá olyan szerencsém volt a lutriban, hogy emberként jöttem – hiszen lehetett volna béka, vakondok, sas, veréb, delfin, mit tudom én, micsoda – de a legkülönb élőlény formájában jöttem, aki eszével ura lett a földnek, aki látja, megismeri a levegőt, a föld és a vizek, az élők és az apró részecskék tiúkait, aki városokat és hajókat és repülőgépeket teremt, aki dalokat, zenét és gyógyszereket talál ki, aki úgyszólván isten... És láttam a földet és láttam, hogy csodálatosan szép és kimeríthetetlenül gazdag és titokzatos, láttam édes, gyönyörű hároméves gyerekeket és tündérien kecses cinkét és színpompás virágokat és magam is írtam verseket és megfejttem tudományos kérdéseket... És jó soká maradhattam a földön. Nem mondom, hogy minden jó volt, mert bántottak is, szenvedtem is, de ennek többnyire én magam voltam az oka s magam az oka annak is, hogy nem volt több örömöm, több felemelkedésem, több győzelmem. De egészben érdekes volt, szép, és semmiért nem adnám, hogy lehetőségem volt megtapasztalnom ezt a földet. Mondom, köszönöm.
1980. június

hivatásának. Ezért látta a művész szerepét különleges, közhasznú emberi tevékenységnek, a művészt magát pedig részben a közösség képviselőjének, részben el-